

CZU: 343.54:342.565.2(478)

DOI: 10.5281/zenodo.8218920

JURISPRUDENȚA CURȚII CONSTITUȚIONALE PRIVIND VIOLENȚA ÎN FAMILIE

RENIȚĂ Gheorghe

doctor în drept, lector universitar, Facultatea de Drept,
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID ID: 0000-0003-2722-009X

This article analyzes the jurisprudence of the Constitutional Court of the Republic of Moldova regarding domestic violence. It was noted that the issues put before the Constitutional Court concerned: a) the alleged lack of criminalization of psychological violence; b) if domestic violence between ex-spouses is possible; c) the impossibility of applying a contraventional sanction for family violence committed by persons who have reached the general retirement age; and d) the alleged unpredictability of the „insignificant injury to bodily integrity” text. However, the Constitutional Court did not declare any provision unconstitutional.

Keywords: domestic violence, crime, misdemeanor, statute of limitations, penalty, injury.

I. Introducere

Violența în familie este incriminată la art. 201¹ din Codul penal al Republicii Moldova (CP RM). Conform alin. (1) al acestui articol, acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin:

a) maltratare, alte acțiuni violente, soldate cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății;

b) izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei;

c) privarea de mijloace economice, inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară, neglijare, dacă au provocat victimei vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății,

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de până la 4 ani.

Potrivit alin. (2) al articolului menționat, faptele prevăzute la alin.(1):

a) săvârșite asupra a doi sau a mai multor membri ai familiei;

a¹) săvârșite cu bună știință asupra unui minor ori asupra unei femei gravide sau profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dizabilității ori unui alt factor;

b) săvârșite în legătură cu solicitarea sau aplicarea măsurilor de protecție;

c) care au provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății, se pedepsesc cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la 1 la 6 ani.

În baza alin. (3) al articolului în discuție, faptele prevăzute la alin. (1) și (2) care:

a) au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;

b) au determinat sinuciderea sau încercarea de sinucidere, se pedepsesc cu închisoare de la 6 la 12 ani.

În fine, alin. (4) al aceluiași articol stabilește că faptele prevăzute la alin. (1) sau (2) care au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății soldată cu decesul victimei se pedepsesc cu închisoare de la 12 la 15 ani.

De asemenea, art. 78¹ din Codul contravențional al Republicii Moldova stabilește răspundere pentru maltratarea sau alte acțiuni violente, comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, care au provocat vătămare neînsemnată a integrității corporale. Această contravenție se sancționează cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore sau cu arest contravențional de la 7 la 15 zile.

Unele prevederi din articolele menționate au fost contestate în fața Curții Constituționale. Le voi analiza în continuare.

II. Rezultate și discuții

a) Pretinsa lipsă de incriminare a violenței psihologice

Astfel, în 2017, într-o excepție de neconstituționalitate s-a susținut necesitatea incriminării violenței psihologice în familie (sesizarea nr. 64g/2017). S-a invocat că în baza prevederilor Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței în familie și a violenței față de femei, statele au obligația pozitivă de a incrimina toate formele de violență în familie, inclusiv cea psihologică [1].

Sub acest aspect, Curtea Constituțională a observat că elementele noțiunii de „violență psihologică” stabilite în art. 2 din Legea nr. 45 din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (conform acestui articol, violență psihologică reprezintă impunere a voinței sau a controlului personal, provocare a stărilor de tensiune și de suferință psihică prin ofense, luare în derâdere, înjurare, insultare, poreclire, șantajare, distrugere demonstrativă a obiectelor, prin amenințări verbale, prin afișare ostentativă a armelor sau prin lovire a animalelor domestice; neglijare; implicare în viața personală; acte de gelozie; impunere a izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială; izolare de familie, de comunitate, de prieteni; interzicere a realizării profesionale, interzicere a frecventării instituției de învățământ; deposedare de acte de identitate; privare intenționată de acces la informație; alte acțiuni cu efect similar) sunt incriminate la lit. b) alin. (1) art. 201¹ CP RM [2] (izolare,

intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei).

Curtea a mai observat că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate vizează o abordare *in abstracto* a problemelor de aplicare a legii, care nu are legătură cu fondul cauzei în care a fost ridicată excepția, fiind o *actio popularis*, care este inoperabilă în cadrul soluționării cazurilor excepționale de neconstituționalitate, spre deosebire de controlul ordinar al constituționalității normelor. Or, în speță au fost aplicate prevederile art. 78 din Codul contravențional, articol care stabilește răspunderea pentru maltratarea sau alte acțiuni violente care au cauzat vătămare neînsemnată a integrității corporale [3].

Totodată, Curtea a reținut că, în motivarea excepției, autorul nu a indicat dispozițiile din Constituție în raport cu care prevederile contestate ar fi în contradicție. Prin urmare, instanța de jurisdicție constituțională nu își poate aroga competența să se pronunțe asupra unei asemenea excepții, deoarece s-ar substitui părții în ceea ce privește invocarea motivului de neconstituționalitate ridicat. Acest fapt ar avea semnificația exercitării unui control de constituționalitate din oficiu, ceea ce este inadmisibil potrivit prevederilor constituționale și legale care reglementează competența instanței de jurisdicție constituțională [4].

Din aceste motive, Curtea a declarat inadmisibilă sesizarea menționată, deoarece nu întrunea condiția aplicabilității prevederilor contestate în cauza în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate. Totodată, chiar dacă prevederile contestate ar fi fost aplicabile, sesizarea nu era argumentată. De altfel, conform art. 39 alin. (2) din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea trebuie să fie motivată. Simpla enumerare a normei constituționale, în lipsa argumentelor care ar fundamenta pretinsa relație de contrarietate a dispozițiilor legale criticate față de aceasta, nu poate fi considerată o veritabilă critică de neconstituționalitate [5].

Așadar, Curtea Constituțională nu a identificat vreo problemă de neconstituționalitate în contextul examinării sesizării nr. 64g/2017.

b) Violența în familie între foștii soți?

În 2018, Curtea Constituțională a fost sesizată din nou (sesizarea nr. 135g/2018). De data aceasta, autorul sesizării privind excepția de neconstituționalitate a contestat textul „persoanele aflate [...] în divorț” din art. 3 alin. (2) lit. b) din Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie și din art. 133¹ lit. b) CP RM.

În motivarea sesizării, autorul a susținut că, potrivit dispozițiilor legale contestate, persoanele divorțate și care locuiesc separat sunt considerate membri de familie și, prin urmare, pot fi subiecte ale infracțiunii de violență în familie. Acest fapt ar fi în contradicție cu noțiunea de familie prevăzută de (art. 48) Constituție, potrivit

căreia familia se bazează doar pe căsătorie [6].

Sub acest aspect, Curtea a menționat că art. 48 din Constituție garantează dreptul la căsătorie și relațiile de familie care rezultă din căsătorie, distinct de dreptul la viața intimă, familială și privată, cu un conținut juridic mult mai larg, garantat de articolul 28 din Constituție și articolul 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului [7].

Așa fiind, Curtea Constituțională a făcut apel la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Astfel, Curtea Europeană a reținut că în timp ce obiectul esențial al articolului 8 din Convenție este să protejeze un individ împotriva acțiunilor arbitrare ale autorităților publice, acesta implică, de asemenea, obligații pozitive inerente „respectului” efectiv pentru viața privată și de familie, și aceste obligații impun adoptarea unor măsuri în sfera relațiilor între particulari (*Eremia v. Republica Moldova*, 28 mai 2013, §72) [8].

Cu privire la respectarea vieții private, Curtea Europeană a menționat, în diferite contexte, că acest concept include integritatea fizică și psihologică a unei persoane. În acest sens, Curtea a precizat în jurisprudența sa că obligațiile pozitive impuse autorităților în baza articolului 8 privit separat sau coroborat cu articolele 2 sau 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului includ și obligația de a adopta și de a aplica un cadru legal corespunzător care să asigure protecția efectivă împotriva actelor de violență comise de persoanele fizice (a se vedea *Osman v. Regatul Unit*, 28 octombrie 2008, § 128-130, *Dorđević v. Croația*, 24 iulie 2012, §141-143; *M.G. v. Turcia*, 22 martie 2016, § 77, 78) [9].

Astfel, combaterea și prevenirea violenței în familie reprezintă obligații pozitive ale statului în virtutea articolelor 2, 3 și 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului [10].

De asemenea, Curtea Europeană a subliniat vulnerabilitatea particulară a victimelor violenței în familie. Mai mult, implicarea activă a statului în protejarea lor a fost accentuată în diferite instrumente internaționale (*B. v. Republica Moldova*, 16 iulie 2013, §70) [11].

Unul dintre aceste instrumente internaționale este Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011 (în continuare – Convenția de la Istanbul), semnată inclusiv de către Republica Moldova [12] și ratificată.

Potrivit art. 3 (Definiții) lit. b) din Convenția de la Istanbul, „violența domestică” presupune toate acțiunile de violență fizică, sexuală, psihologică sau economică care au loc în mediul familial sau domestic ori între foștii sau actualii soți sau parteneri, indiferent dacă agresorul împarte sau a împărțit același domiciliu cu victima. În acest

sens, și art. 45 din Convenție stabilește obligația statelor de a lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că infracțiunile stabilite în conformitate cu Convenția de la Istanbul sunt pasibile de sancțiuni eficiente, proporționale și disuasive, având în vedere gravitatea acestora. De asemenea, potrivit art. 46 lit. a) din Convenția de la Istanbul, constituie circumstanță agravantă comiterea unei infracțiuni împotriva unei(ui) fost(e) sau actual(e) soț(ii) sau partener(e), după cum recunoaște legislația internă, de către un membru de familie, de către o persoană care conviețuiește cu victima sau de către o persoană care a făcut abuz de puterea sa, în măsura în care nu face parte deja din elementele constitutive ale infracțiunii [13].

Din textul Convenției în discuție rezultă în mod cert că pot fi subiecte ale infracțiunii de violență domestică și foștii soți sau chiar foștii concubini, indiferent dacă agresorul a trăit sau trăiește împreună cu victima și, prin urmare, reprezintă o obligație a statelor de a reglementa în acest mod cercul de subiecte ale violenței domestice în dreptul lor intern [14].

Totodată, analizând nota informativă la proiectul de lege prin care s-au adăugat la lista subiectelor violenței în familie și persoanele aflate în divorț, chiar dacă locuiesc în mod separat, Curtea Constituțională a constatat că această modificare urmărește scopul ajustării legislației naționale la prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, în perspectiva ratificării acesteia [15].

Astfel, având în vedere angajamentele asumate de Republica Moldova în domeniul combaterii violenței domestice, Curtea Constituțională a reținut că este nefondată critica autorului excepției de neconstituționalitate, potrivit căreia includerea în lista subiectelor infracțiunii de violență în familie a persoanelor divorțate care locuiesc separat contravine noțiunii de familie prevăzută de art. 48 din Constituție. De altfel, prevederile contestate au scopul salvagărdării dreptului la viața intimă, familială și privată, garantat de art. 28 din Constituție și de articolul 8 din Convenția Europeană, drept care include, între altele, integritatea fizică și psihologică a unei persoane și care are un conținut mult mai larg decât dreptul la căsătorie [16].

Totuși, Curtea Constituțională a reținut că art. 201¹ CP RM, care stabilește răspunderea penală pentru infracțiunea de violență în familie, este inclus în capitolul VII din Codul penal, intitulat „infracțiuni contra familiei și minorilor”. Astfel, din punct de vedere juridico-penal, această infracțiune are ca obiect principal relațiile sociale cu privire la consolidarea familiei și buna-conviețuire în cadrul familiei, iar integritatea fizică sau psihică a persoanei constituie un obiect secundar. Prin urmare, atunci când actele de violență au fost comise împotriva unui fost soț sau fost concubin, mai ales după curgerea unei perioade substanțiale de timp, persoanele care posedă

competența aplicării legii penale trebuie să constate dacă conflictul dintre victimă și agresor este o consecință a relației lor de căsătorie sau de concubinaj anterioare. În caz contrar, aceste acțiuni ar putea fi calificate, după caz, în baza altor norme penale sau contravenționale, fapt care este conform cu Convenția Europeană a drepturilor omului și cu jurisprudența Curții Europene (a se vedea cauza *Mudric v. Republica Moldova*, 16 iulie 2013, § 23, 24 și 48) [17].

Din aceste considerente, Curtea Constituțională a declarat inadmisibilă sesizarea. Chiar și așa, Curtea a oferit răspuns la problema cu care a fost sesizată, *i.e.*: actele de violență au fost comise împotriva unui fost soț sau fost concubin, mai ales după curgerea unei perioade substanțiale de timp, persoanele care posedă competența aplicării legii penale trebuie să constate dacă conflictul dintre victimă și agresor este o consecință a relației lor de căsătorie sau de concubinaj anterioare. Așadar, aici implică o problemă de apreciere de la caz la caz.

c) Imposibilitatea aplicării unei sancțiuni contravenționale

Tot în 2018, o judecătore a ridicat o excepție de neconstituționalitate (sesizarea nr. 111g/2018) și a invocat că restricțiile stabilite de articolele 37 alin. (3) și 38 alin. (6) din Codul contravențional, și anume faptul că munca neremunerată în folosul comunității nu poate fi aplicată fără acordul persoanei și faptul că arestul contravențional nu poate fi aplicat față de persoanele care au împlinit vârsta generală de pensionare, plasează instanța de judecată în imposibilitatea de a sancționa contravențional pentru comiterea faptei prevăzute de articolul 78¹ din Codul contravențional [18].

Curtea Constituțională a examinat această problemă din perspectiva art. 24 alin. (2) din Constituție, articol care garantează că nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante.

Curtea a constatat că, în cazul comiterii faptei contravenționale prevăzute de art. 78¹ din Codul contravențional de către o persoană care a împlinit vârsta generală de pensionare, aplicarea sancțiunii contravenționale pentru fapta săvârșită depinde exclusiv de acordul persoanei de a executa sancțiunea muncii neremunerate în folosul comunității. În lipsa unui astfel de acord al persoanei de a executa sancțiunea contravențională rămâne un vid în materie de sancționare. Acest vid se manifestă prin imposibilitatea instanțelor de judecată de a sancționa violența în familie și conduce la încălcarea obligațiilor procedurale ale autorităților statale din perspectiva art. 24 alin. (2) din Constituție și a art. 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, referitoare la funcționarea efectivă a sistemului de sancționare a tuturor formelor de violență în familie [19].

În aceste condiții, Curtea a examinat (i) dacă acordul persoanei de a executa

munca neremunerată reprezintă o condiție proporțională și (ii) dacă interdicția aplicării arestului contravențional față de persoanele care au împlinit vârsta generală de pensionare este proporțională.

Cu privire la faptul dacă acordul persoanei de a executa munca neremunerată reprezintă o condiție proporțională, Curtea a reținut că, în lipsa unei alternative punitive, sancționarea persoanei cu pedeapsa muncii neremunerate în folosul comunității în lipsa consimțământului constituie o reacție a statului la comiterea violenței în familie. În această situație, acordul persoanei de a executa munca neremunerată în folosul comunității apare ca un detaliu insignifiant în raport cu obligația autorităților statale de a garanta un sistem efectiv de sancționare a tuturor formelor de violență în familie în baza art. 24 alin. (2) din Constituție și a art. 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. De altfel, autoritățile statale nu pot invoca dezacordul făptuitorului de a executa munca neremunerată în folosul comunității pentru a justifica nesancționarea acestuia pentru violența aplicată victimei [20].

Pentru a consolida această concluzie, Curtea a făcut apel la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Astfel, în cauza *Opuz v. Turcia*, § 147, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a menționat că în cauzele de violență în familie drepturile agresorului nu pot substitui drepturile victimelor la viață și la integritate fizică și mintală. De asemenea, în cauza *Valeriu și Nicolae Roșca v. Republica Moldova*, 20 octombrie 2009, § 71, Curtea Europeană a menționat că instanțele judecătorești nu trebuie să accepte în nici un caz ca suferințele fizice și psihice provocate victimei să rămână nesancționate. Această condiție este esențială pentru susținerea și menținerea încrederii publice în sistemul judiciar, precum și pentru prevenirea suspiciunilor potrivit cărora autoritățile tolerează sau acceptă în mod tacit acțiunile ilegale [21].

Prin urmare, Curtea Constituțională a menționat că în cazul în care este comisă contravenția prevăzută de art. 78¹ din Codul contravențional, instanțele de judecată pot aplica sancțiunea muncii neremunerate în folosul comunității fără acordul persoanei. Curtea a notat că această soluție este dictată de obligațiile procedurale care decurg din art. 24 alin. (2) din Constituție și din art. 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului [22].

Cu toate acestea, Curtea a constatat că, deși munca neremunerată în folosul comunității ar putea fi aplicată fără acordul persoanei, aceasta din urmă se poate sustrage de la executarea sancțiunii, fapt care conduce la înlocuirea sancțiunii cu arestul contravențional (art. 37 alin. (6) din Codul contravențional). Totuși, arestul contravențional nu poate fi aplicat față de persoanele care au împlinit vârsta generală

de pensionare (art. 38 alin. (6) din Codul contravențional). Așadar, având în vedere faptul că în cazul neexecutării muncii neremunerate în folosul comunității sistemul de sancționare prezintă, din nou, un vid, Curtea Constituțională a considerat că aplicarea sancțiunii în discuție fără acordul persoanei este insuficientă pentru ca statul să-și îndeplinească pe deplin obligațiile procedurale referitoare la stabilirea unui sistem efectiv de sancționare a tuturor formelor de violență în familie [23].

Cu privire la faptul dacă interdicția aplicării arestului contravențional față de persoanele care au împlinit vârsta generală de pensionare este proporțională, Curtea Constituțională a constatat că scutirea persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare de o eventuală privare de libertate nu există în legea penală. Vârsta înaintată a persoanei reprezintă o circumstanță atenuantă în sensul art. 76 alin.(1) lit.k) din Codul penal, care trebuie avută în vedere la stabilirea pedepsei. Astfel, teoretic, pedeapsa închisorii le poate fi aplicată și persoanelor care au atins vârsta pensionării. În același timp, în cazurile penale, instanțele de judecată pot ține cont, la stabilirea pedepsei, și de starea de sănătate a persoanei, fapt care le permite judecătorilor să aplice pedeapsa închisorii pe un termen mai mic. Pe de altă parte, în cazurile contravenționale, persoana trebuie exceptată de la aplicarea arestului contravențional doar în baza criteriului vârstei. Curtea a menționat că această diferențiere apare în contextul în care măsura lipsirii de libertate, impusă ca sancțiune pentru săvârșirea unei contravenții, intră, în general, sub incidența dreptului penal, cu excepția cazului în care aceasta nu este vătămătoare, prin natura, durata sau modul ei de executare [24].

Prin urmare, Curtea Constituțională a considerat că, în contextul contravenției prevăzute de art. 78¹ din Codul contravențional, aplicarea legii contravenționale într-un mod diferit față de legea penală în privința măsurii lipsirii de libertate față de persoanele care au împlinit vârsta generală de pensionare nu este justificată. Caracterul nejustificat al acestei diferențieri constă în faptul că cele două legi, contravențională și penală, sunt guvernate de aceleași principii în contextul sancțiunii lipsirii de libertate [25].

Potrivit Curții Constituționale, arestul contravențional ar trebui să reprezinte mai curând un element care ar încuraja persoanele să execute munca neremunerată în folosul comunității. În același timp, în contextul neexecutării muncii neremunerate în folosul comunității, faptul că persoana a împlinit vârsta generală de pensionare nu poate justifica lipsa sancționării acesteia [26].

În acest caz, Curtea Constituțională a pus în balanță interdicția aplicării arestului contravențional în privința persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare cu obligația procedurală a autorităților statale de a stabili un sistem efectiv de

sanționare a tuturor formelor de violență în familie, prin prisma următorilor factori:

(i) aplicarea muncii neremunerate în folosul comunității fără acordul persoanei nu este suficientă, deoarece în cazul neexecutării ea nu poate fi înlocuită cu aplicarea arestului contravențional;

(ii) legislatorul nu a prevăzut alte sancțiuni suficient de disuasive în caz de neexecutare a muncii neremunerate în folosul comunității;

(iii) sancțiunea amenzii nu poate fi aplicată, deoarece poate afecta în mod indirect victima;

(iv) scutirea persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare de o eventuală privare de libertate nu există în legea penală;

(v) există un număr suficient de mare de persoane care au împlinit vârsta generală de pensionare și care nu pot fi sancționate cu arest contravențional pentru comiterea violenței în familie [27].

Astfel, având în vedere toți acești factori, Curtea Constituțională a considerat că, în contextul comiterii contravenției prevăzute de art. 78¹ din Codul contravențional, interdicția absolută a aplicării arestului contravențional în cazul persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare este disproporționată în raport cu obligația procedurală a autorităților statale de a stabili un sistem efectiv de sancționare a tuturor formelor de violență în familie. Mai mult, această interdicție contravine și standardului stabilit de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauza *Valeriu și Nicolae Roșca*, potrivit căruia instanțele judecătorești nu trebuie să accepte în niciun caz ca suferințele fizice și psihice provocate victimei să rămână nesancționate [28].

Din aceste motive, Curtea a recunoscut constituționale următoarele prevederi din Codul contravențional:

- textul „se sancționează cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore sau cu arest contravențional de la 7 la 15 zile” de la articolul 78¹;

- articolul 37 alin. (3), în măsura în care, în cazul comiterii contravenției prevăzute de articolul 78¹, instanțele judecătorești pot aplica sancțiunea muncii neremunerate în folosul comunității fără acordul persoanei;

- articolul 38 alin. (6), în măsura în care, în cazul comiterii contravenției prevăzute de articolul 78¹, instanțele judecătorești le pot aplica arestul contravențional persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare, dacă starea lor de sănătate permite acest fapt.

Totodată, până la modificarea legii contravenționale de către Parlament, Curtea Constituțională a stabilit că instanțele de judecată pot aplica, cu titlu de excepție, amenda pentru comiterea contravenției prevăzute de art. 78¹ din Codul

contravențional, doar dacă se respectă următoarea ordine consecutivă:

(i) nu este executată munca neremunerată în folosul comunității aplicată fără acordul persoanei;

(ii) nu poate fi aplicat arestul contravențional din motive ce țin de starea de sănătate, în cazul persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare, și

(iii) amenda nu va afecta în mod indirect victima.

Curtea Constituțională nu s-a oprit aici. Ea a mai analizat două aspecte: termenul de prescripție și conformitatea considerentelor Curții cu principiul neretroactivității legii penale.

Cu privire la termenul de prescripție, Curtea a observat că fapta de violență în familie este reglementată atât de legea contravențională, cât și de cea penală. Legea penală stabilește că termenul de prescripție pentru tragerea la răspundere penală pentru comiterea infracțiunii prevăzute de articolul 201¹ alin. (1) din Codul penal este de 5 ani (art. 16 alin. (3) și 60 alin. (1) lit. b) din Codul penal), în comparație cu termenul de un an (art. 30 alin. (2) din Codul contravențional) pentru comiterea contravenției prevăzute de art. 78¹ din Codul contravențional [29].

Curtea a mai constatat că art. 78¹ din Codul contravențional are un caracter suficient de punitiv pentru a atrage incidența acelorași principii conținute în legea penală. Așadar, Curtea a decis că până la modificarea legii contravenționale de către Parlament, termenul de prescripție de tragere la răspundere pentru comiterea contravenției prevăzute de art. 78¹ din Codul contravențional va fi de 5 ani [30].

În fine, Curtea a decis că sancționarea violenței în familie în baza considerentelor Curții Constituționale nu este contrară articolelor 22 din Constituție și 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului [31], care garantează principiul legalității incriminării și al legalității pedepsei. Curtea Constituțională și-a fundamentat poziția prin prisma a două cauze examinate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului: *S.W. v. Regatul Unit* și *C.R. v. Regatul Unit*.

Hotărârea Curții Constituționale referitoare la imposibilitatea aplicării unei sancțiuni contravenționale a pus capăt unei impunități, fapt care este salutar. Lipsa de intervenție a Curții Constituționale ar fi putut conduce la constatarea unor încălcări de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Prin urmare, susțin soluția și considerentele Curții Constituționale.

d) Pretinsa imprevizibilitate a textului „vătămărire neînsemnată a integrității corporale”

În cele din urmă, o altă problemă pusă în fața Curții Constituționale a constat în pretinsa imprevizibilitate a textului „vătămărire neînsemnată a integrității corporale” din art. 78¹ din Codul contravențional. În acest sens, un agent constatator a ridicat o

excepție de neconstituționalitate și a susținut că textul menționat ar fi imprevizibil, pentru că nu prevede răspunderea contravențională în cazul violenței în familie care nu a provocat o vătămare corporală.

Curtea Constituțională a declarat inadmisibilă excepția de neconstituționalitate, deoarece excepția nu a fost motivată [32]. Într-adevăr, Curtea nu se poate substitui autorilor excepțiilor de neconstituționalitate.

III. Concluzii

Fapta de violență în familie este reglementată atât de legea contravențională, cât și de cea penală. Diferența rezidă în urmările prejudiciabile.

Totodată, mai multe prevederi din Codul penal, precum și din Codul contravențional au fost contestate în fața Curții Constituționale. Mai exact, Curtea Constituțională a trebuit să examineze patru excepții de neconstituționalitate.

Aspectele puse în fața Curții Constituționale vizau:

- (i) pretinsa lipsă de incriminare a violenței psihologice;
- (ii) dacă este posibilă violența în familie între foștii soți;
- (iii) imposibilitatea aplicării unei sancțiuni contravenționale pentru violența în familie comisă de persoanele care au atins vârsta generală de pensionare; și
- (iv) pretinsa imprevizibilitate a textului „vătămare neînsemnată a integrității corporale”.

Totuși, Curtea Constituțională a constatat o problemă de constituționalitate doar în cazul ce a vizat imposibilitatea aplicării unei sancțiuni contravenționale pentru violența în familie comisă de persoanele care au atins vârsta generală de pensionare.

Așadar, autorităților/persoanelor dotate cu competența aplicării legii penale și a legii contravenționale le revine sarcina să aplice normele relevate referitoare la violența în familie, astfel încât să nu se încalce Constituția și Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Bibliografie

1. A se vedea § 16-17 Decizia Curții Constituționale nr. 53 din 27 iunie 2017 de inadmisibilitate a sesizării nr. 64g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale art. 201/1 alin. (1) lit. c) din Codul penal, art. 78 alin. (1) și art. 78/1 din Codul contravențional. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 411-420/109 din 24 noiembrie 2017.
2. Ibidem, § 16-17.
3. Ibidem, § 28-29.
4. Ibidem, § 30-31.
5. A se vedea § 23 din Decizia Curții Constituționale nr. 188 din 23 decembrie 2022

- de inadmisibilitate a sesizării nr. 148g/2022 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 20 alin. (2) lit. c) din Legea insolvenței nr. 149 din 29 iunie 2012 (documentele anexate la cererea introductivă a creditorului). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 17-20/12 din 24 ianuarie 2023.
6. A se vedea § 18 din Decizia Curții Constituționale nr. 113 din 2 octombrie 2018 de inadmisibilitate a sesizării nr.135g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 3 alin. (2) lit. b) din Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie și din articolul 133/1 lit. b) din Codul penal. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 59-65/22 din 22 februarie 2019.
 7. Ibidem, § 24.
 8. Ibidem, § 25.
 9. Ibidem, § 26.
 10. Ibidem, § 27.
 11. Ibidem, § 28.
 12. Ibidem, § 29.
 13. Ibidem, § 31-32.
 14. Ibidem, § 33.
 15. Ibidem, § 34.
 16. Ibidem, § 35.
 17. Ibidem, § 36.
 18. A se vedea § 25 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 28 din 22 noiembrie 2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la articolul 78/1 din Codul contravențional (sesizarea nr. 111g/2018). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 448-460/185 din 7 decembrie 2018.
 19. Ibidem, § 34.
 20. Ibidem, § 38.
 21. Ibidem.
 22. Ibidem, § 39.
 23. Ibidem, § 40.
 24. Ibidem, § 44.
 25. Ibidem, § 46.
 26. Ibidem, § 55.
 27. Ibidem, § 56.
 28. Ibidem, § 57.
 29. Ibidem, § 72.
 30. Ibidem, § 74.
 31. Ibidem, § 79.

32. Decizia Curții Constituționale nr. 27 din 16 februarie 2021 de inadmisibilitate a sesizării nr. 221g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 78/1 din Codul contravențional (vătămare neînsemnată a integrității corporale cauzată de violența în familie). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 88-95/53 din 2 aprilie 2021.
-